

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 108, GOD. V, BEOGRAD, utorak, 22. FEBRUAR 2011.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 15. marta

Uvodna reč

Redakcija **Betona** je u saradnji sa redakcijom časopisa *MM* iz Prištine, a pod pokroviteljstvom evropske mreže za knjige Traduki, tokom proteklih godinu dana radila na projektu unakrsnih antologija nove književnosti iz Srbije i sa Kosova. U martu bi trebalo da se u Prištini pojavi knjiga priča iz Srbije (*Iz Beograda, s ljubavlju*) prevedenih na albanski kao što će se u Beogradu pojaviti antologija poezije, proze i drame mlađih albanskih autora sa Kosova (*Iz Prištine, s ljubavlju*). U ovom broju **Betona**, objavljujemo kraći izbor iz kosovske antologije koja će biti objavljena u izdavačkoj kući Algoritam Media iz Beograda. Ovom prilikom želimo da se zahvalimo Alidi Bremer iz Tradukija, Jetonu Neziraju iz Prištine, kao i prevodiocima koji su izneli veliki deo posla: Škeljzenu Malićiju, Fadilju Bajraju, Antonu Berišaju i Nailji Imami.

Redakcija **Betona**

Piše: Haljilj Matoši

VRA NINA

Posle susreta s Lordom Ovenom, mladi pisac Adni Maljoku hodao je pored nekog ponora u sivom gradu pokraj puta Beč–Solun, gde su sa strane bili iskopani duboki kanali a zemlja nabacana okolo na gomile. Izgledali su mu kao masovne grobnice.

“Nemojte da zaboravite, Vaša ekscelencija, ljudi smo, želimo...”, rekao je diplomati.

“Dolaze teška vremena za vas”, rekao mu je Lord pri rastanku.

Adni je izgubljeno govorio sam sa sobom: “U početku smo bili ljudi, zatim kada je pala VraNina, zarobljeni smo kao taoci i pretvoreni u brojeve. Ni da slobodno uzletiš na nebo domovine, niti da dobiješ azil u tuđoj zemlji... Sve se pretvorilo u igrokaz ropstva. Glumci su robovi. Brojevi. Naše pitanje nema dimenziju jednog opšteg svetskog pitanja. Mi smo statistika. Ništavilo!”

Zatim, kada je stigao kući, progutao je dve kapsule “thomapyrina” i, pošto se malo smirio, uzeo je da koriguje svoju priču “Kula VraNina”, i činilo mu se kao da ju je pisao pre hiljadu godina, u antici. Priča je govorila o jednoj balkanskoj kuli, jednom koncentracionom logoru ili antičkom hramu i o jednom drevnom narodu koji kao da je držan u nekoj konzervi.

Napolju su ga okruživala tri kordona straže. Jedan hroničar vremena – O. K. – zapisao je replike tokom igrokaza u hramu, ali sam igrokaz je bio izmišljen. To je pronalazak naroda–broja da bi prekratio vreme i čekanje. Priča je nosila datum 21. maj 1996. godine i objavljena je u književnom listu *Šeši (Trg)*, koji se štampao u VraNini.

0001555 (službenim glasom kao preko megafona): Čarter avion polazi za Bohemiu u 13 časova. Pozivamo putnike da izađu na pistu...

0001556: Jednu kartu za Lismir, molim vas!

0001557: Bolje ti je za Ulpijanu i tamo uzmeš rent-a-car!?

0001556: Ok.

0001557: Pasoš, molim vas! (govorio je glumac koji je glumio carinika)

0001556 (stavi ruku u džep, ali odeća u logoru uopšte nije imala džepove): Oh, izvinite, senjorita. Izgleda da sam ga zaboravio kod kuće. Uh, kako sam ja zaboravan čovek. Aoj, i kofere s knjigama, parfemima, donjim vešom i svog psa sam zaboravio... Ništa, neka nastavi drugi...

0001558: Brod “Liburnia” polazi za VraNinu u 15 časova.

Izvolite, ali preporučujemo da ne putuju oni koji pate od morske bolesti...

0001559: Izvolite lozovaču, vino Bohemie... Pijete gratis.

0001555: Živeli, nemoj da umreš danas, Lepidia... Pij večeras, srce, pij suze!

0001559: Volim te, Alba, umirem za jedan tvoj pogled...

00015660: Dobro, gledao sam te i pio sam suze s dlana... Neka nastavi drugi!

0001556: Čini mi se da će večeras da interviše UNHCR...

0001557: Čak i Međunarodni crveni krst, Crveni i zeleni polumesek...

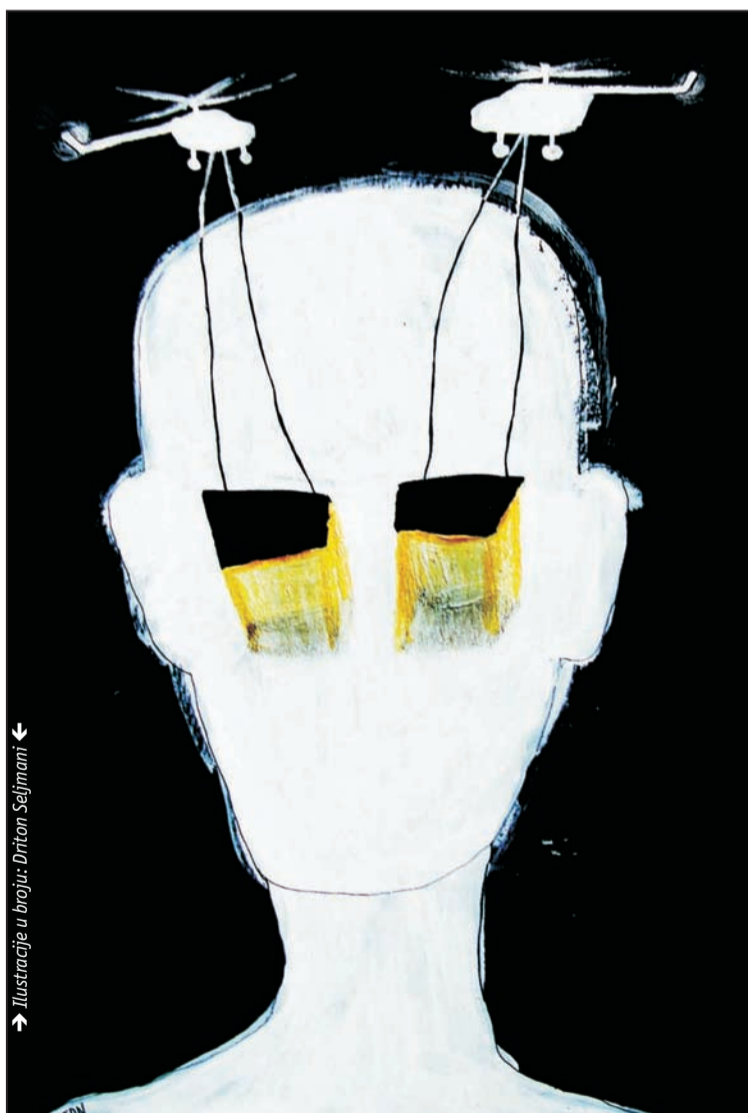
0001558: Ja nemam nerava da čekam nekakav UNHCR... Požurimo! 0001558 (ponovo govori kao da se čudi): Mislio si, jedan za jednog ili svi za sve?

0001557: Svi za sve.

0001558: Onda, ima šanse...

(U međuvremenu, 0001556 traži od čuvara kartu za Lismir. Čuvar ga odbija i besno ga odgurne.)

“Da, ali zar nisam pre pet minuta čuo jednog Vašeg zvaničnika kako viče promuklim glasom kroz megafon da avion za Bohemiu

→ Ilustracije u broju: Driton Seljmani

polaze u 12 časova”, reče 0001556 i razočarano se vratio u igru. Prošle su godine, ubedljiv igrokaz. Ipak nekako ide...

0001557: Ljulja se kao na mostu broda “Liburnia”.

“Evo, stižemo pre zore. Ah!” zakliktao je. “Evo, galebovi Mora, kakvo zadovoljstvo!?”

“Slobodni smo kao smrt! Brod se ne približava obali, već kruži kao u kolu, u krugu vatrene vodene prašine. Ne stižemo nigde a odavno smo krenuli. Sloboda? To nema cenu... Oh, kako mi se

IZBOR IZ ANTOLOGIJE SAVREMENE ALBANSKE KNJIŽEVNOSTI KOSOVA

Iz Prištine, s ljubavlju

(Algoritam Media, Beograd 2011)

PROZA

Haljilj Matoši: VraNina

Iljir Đocaj: Buntovnik

POEZIJA

Arben Idrizi: Među likvidiranima bio je i umobolnik

Zveri vole otadžbinu

Priznajemo mir kao nužno zlo

Balsor Hodža: Moj biseksualni grad

Wag the dog

Trina Gojani: I ovako se umire

Ervina Haljilji: Propadanje čoveka

Avni Rudaku: Veliko i malo

spava”, govorio je 0001558 i zaklopio oči. Potresao ga je glas 0001555 kada mu je rekao: “Ti sanjariš, jarane, ili igraji ili izađi iz igre!”

0001557 se dostojno poklonio i izašao.

Čuo se dug aplauz iz stražarnice...

“Sada kada su već izgubili osećanje, ljudi s Ostrva će ti ukinuti slobodu. Čekaju amnestiju od neprijatelja ... a, u međuvremenu, prekračuju vreme igrom. Sloboda? Niko živ je ne očekuje”, zapisao je na marginama priče mladi pisac Adni Maljoku.

Sreći se dopadaju posestrime, sreća te prati, uhvatiće te i postaće ti sudbina. Ne možeš joj izmaći. “Maktub” (‘tako mora biti’, na arapskom).

13 godina kasnije, dok je hodao istom ulicom s kanalima sa strane koji su ostali otvoreni, jer je u međuvremenu počeo rat, Adni se prisetio hronike o igri brojeva u hramu i tog neracionalnog izuma broja za onog koji je nekad bio čovek. Činilo mu se kao da se nalazi u kanalu do pola ispunjenom vodom, bez ljudskih tela koja se koprcaju u blatu...

Zapomaže slabašnim glasom...

“Oblači se i pođi s nama”, rekli su mu u praskozorje 21. maja 1999. godine.

Žena mu je donela farmerke, ali Adni je odbio da obuče novu odeću.

Kroz glavu mu je prošla jedna apsurdna pomisao: “Oni će me posle ubiti, zašto da obučem novu odeću, što da je uništim? Rat i opsada su nas poderali, a i ne zna se koliko to može još da potraje. Zato neka se nađe odeća u kući, može da pokrije neko golo telo, posle... U slobodi!?” pravdao je Adni svoju apsurdnu misao. Dok je vezivao perle, jedan od žandarma upitao ga je vičući: “Da li si bio u ratu?”

“Ne, ja sam pisac”, odgovorio je Adni.

Grafitnom olovkom ispisano ime sa optužbom za “ujedinenje radi neprijateljskog delovanja po članu 136. Kriičnog zakona SRJ, u vezi s članom 125. o terorizmu”, posle je izbrisano i upisan je broj: Blg. 500459

Ulazimo u epohu brojeva, 1, 10, 100 ... 360!

Te replike Adni je zabeležio na kutijama cigareta, u Paviljonu VI a zatim delimično i u Paviljonu IV.

Blg. 500459: Posle svakog rata, mislim, svi zarobljenici treba ili da se razmene ili da budu amnestirani. Bilo kako bilo, to obuhvata i sporazum u Rambujeu. Zatim i 11 tačaka srpskog predsednika Milutinovića, za rešenje problema VraNine.

Blg. 500458: Ali u ovom okruženju mi ne znamo šta sadrži Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti UN!?

Blg. 500459: Siguran sam da naše pitanje nije obuhvaćeno tom Rezolucijom i da za naše oslobođanje treba nova rezolucija, a Srbija može i da je uopšte ne sprovede, ako se ne natera silom.
 Blg. 500455: Šta misliš da li smo obuhvaćeni Kumanovskim vojno-tehničkim sporazumom? Jedan kuvar, Rom, rekao mi je da je čuo na TV Beogradu da srpski parlament treba da glasa za opštu amnestiju.
 Blg. 500458: Ne, nisu se uopšte bavili nama ni u Vojno-tehničkom sporazumu! Inače, Srbija s ovim režimom uopšte ne glasa o amnestiji!
 Blg. 500453: Onda, kako ti kažeš, do rešenja političkog statusa Kosova mi ćemo truleti u ovom hramu, je li?
 Blg. 500459: Trajaće ovaj igrokaz...
 Blg. 500452 (uhvaćen kao ratni zarobljenik u VraNini 5. juna 1999 godine dok je čuvao krave, čobanin):
 Ti nas užasavaš, bre jarane, usta ti se osušila! Ja sam čuo svojim ušima kada su rekli na radiju da će do 5. avgusta 1999. godine svi biti oslobođeni.
 Blg. 500459: Ja vam samo kažem istinu!
 Blg. 500456: Jel možeš da se zakuneš, bre jarane? (obratio mu se Blg.500452)
 Blg. 500452: Kunem se u sve žive!
 Blg. 500459: Sam si čuo ili ti je neko rekao?
 Blg. 500452: Sam, bre, ovim ušima...
 Gong je udario 18 puta.
 U 10 časova počinje desetominutna šetnja, kretanje u krug.
 Čuvari: Izlazite, brzo, brzo, brzo... Bez ijednog glasa, ruke iza leđa, glavu dole. Nemojte da se desi da neko pogreši i pogleda drugog, inače neće izaći živ iz mojih ruku!

Blg. 500456 (šapatom): Je l imamo neku novost danas?
 Blg. 500454: Mislim da sam čuo nešto da će danas da interveniše UNHCR...
 Blg. 500456: Koji je to đavo taj UNHCR?
 Blg. 500454: Govno je ... dosta više!
 Blg. 500456: Ja nemam nerava da čekam nekakvo čudo UN. Ja mi ćemo istruliti ovde.
 Blg. 500464: Međunarodni crveni krst neće te uopšte osloboditi, oni samo ispituju u kakvim smo uslovima, a UNHCR se bavi samo izbeglicama... Mi smo u Slobinjoj i Božjoj volji.
 Zavladao je ćutanje.
 Posle dva-tri kruga ponovo je progovorio Blg. 500459: "Čuo sam da je predstavica Međunarodnog crvenog krsta donela hranu i odeću u niški zatvor, za nju se zna da je prijateljica Srba i nadam se da će ubediti Miloševića da izvrši razmenu zarobljenika..."
 Blg. 500457: Je l znaš hoće li biti jedan za jednog ili svi za sve?
 Blg. 500459: Svi za sve. Beograd tvrdi da je oko 800 lojalnih Srba, Roma i VraNjinana u rukama OVK.
 Blg. 500453: Onda, ima šanse...
 Blg. 500459: A šta ako oni više nisu živi?
 Blg. 500462: Onda se ne izlazi živ...
 Blg 500462 (ponaša se zbunjeno i kao da ništa nije razumeo o čemu se govorilo, mora da je čuo samo reč "sloboda"): Ja sam slobodan, otići ću u VraNinu, autobusom, vozom i brodom ... možda ću poći peške ... slobodan sam...
 Zatvorski čuvar: Začepi, teroristo!
 Viče na njega i udara ga pendrekom po temenu. Počela je da mu teče krv.... Vratio se u igrokaz, u krug...

Blg. 500461 je jedva stajao na nogama, teturao se kao u košmaru. Buncao je. Prošle noći imao je temperaturu 40 i nije imao lekove:
 "Evo, približavamo se, stižemo pre zore. Evo prostrane livade, evo plandišta, naših grobova... Majka mi izlazi u susret... A zašto ovaj voz ide u krug, zašto?"
 Blg. 500458: Ti sanjaš, jarane.... Ti si bolestan.
 Blg. 500458 poklonio se još više kao da pozdravlja vatrenu publiku posle završetka poslednjeg čina. Čuo se aplauz i podsmevanje iz kule osmatračnice.
 Zatvorski čuvar duva u zviždaljku: Postrojte se po četvoru. Za danas je gotovo...
 Izludeli smo.
 To znači da ćemo postati ljudi!? Kao kada su 11. juna 1999. godine u hram ušli ljudi odeveni u belo, koji su bili kuvari. Ova reč odavno je bila izgubila smisao za ratne zarobljenike. Doneli su za svakog od brojeva po pola vekne, parče sira i komad kobasice. Jeli smo kao životinje. Bilo je tužno gledati drugog kako halapljivo jede dok mu iz usta curi sluz, a sebe ne možeš da vidiš. Jedemo hranu kao ljudi posle 20 dana, iako smo i dalje bili brojevi...
 ...pošto nismo znali šta će se desiti s nama. Kada je predstavica Međunarodnog crvenog krsta, Švajcarkinja Sabine Baumajster, pored svakog broja dodala ime i prezime, nasmešio sam se, pogled mi je zalutao kroz rešetke napolje i prikovao se za tek procvalu breskvu u dvorištu.
 Rekoh u sebi: Postajemo ljudi... ■

Prevela s albanskog Nailje Imami

Piše: Iljir Đocaj

BUNTOVNIK

Roj pčela, kao nešto nevideno ali potpuno stvarno, zujao je oko košnice i poneka pčela, onako umorna, kao kornjača je prelazila s ruke namrštenog ujaka na prag košnice. A on, onako bezazlen i sasvim bez iskustva, kako to mogu samo deca, počeo je da ih voli.

To se desilo nekoliko dana ranije. Ujak ga je poveo iza kuće gde su se nalazile košnice i, bez zaštitne mreže i rukavica, podigao je sa zemlje nekoliko pčela koje su od umora pale pored košnice. Tog dana, prvi put je upoznao nežnu, prijateljsku prirodu pčela i naučio da njihovi nemilosrdni ubodi prete samo onima koji ugrožavaju košnicu. Osetilo se da on nikada neće biti jedan od tih.

I sada, dok ih je posmatrao iz blizine i udisao topli miris meda, izgledale su mu blagonaklone. (Mada ta blagonaklonost je, između ostalog, počivala na činjenici da su se umorile, a zatim i u njihovom odlučnom letenju, s glavama isturenim napred, kao da ih neke nevidljive niti vuku ka mističnoj košnici.)

I tako, dok je spremao svoj radni alat, mali i simpatičan kao što je i on sam, koji je voleo da koristi kada pomaže ujaku, video je preko velike bašte kako su se ujak i majka udubili u razgovor s nekim na ulici. Kao da je jedva dočekao njihovu zaokupljenost da odjuri do košnice.

Majka je za tren instinktivno okrenula glavu prema kući i pogledala s osmehom sina, koji nekud trči. Našao ih je u istom položaju kao pre nekoliko dana, kada je sa ujakom prvi put došao: na zemlji, dva koraka udaljene jedna od druge i usamljene među svežim kočevima za paradajz. Izustio je jedno "Uuu!" kao izraz oduševljenja što je sam s njima.

Ovoga puta, može se reći, osetio je pravo divljenje: zujanje roja, zatim pčele sa crvenim člancima na nogama koje su "aterirale" na prag košnice i ulazile polako u nju. I sada mu se učinilo da je dva puta video jednu veliku pčelu, veću od drugih, i srce mu je zalupalo od pomisli da je to Matica. (*Ona se nalazila negde u sredini košnice, odakle je mnoštvom nevidljivih niti upravljala pčelama.*)

Na kraju, zbog toga je pre svega i došao, približio se polako da pogleda da nije možda dole pala neka umorna pčela. Posmatrao je duže vreme, i taman kada je pomislio da toga dana neće imati sreće, ugledao je jednu pored svojih nogu kako veoma sporo hoda.

Imala je sasvim mala krila.

Pomislio je da je to sigurno sasvim mlada pčela. Ali onda je video još dve sa sličnim krilima, uvučene do pola u zemlju. Odjednom, hodanje prve pčele mu je izgledalo kao nemoćno teturanje, a krila su joj bila suva i izgledala su jadno. S pogledom prikovanim na njih, kao da se suočava sa životnim problemom, shvatio je da su sve tri već ostarele. One druge se nisu mrdale. Izgleda da su već umrle.

On je spustio svoj nežni dlan na meku zemlju i ona je nastavila da hoda po njegovim prstima.

Pošto ju je rukom, koja je malo podrtavala, stavio na prag košnice u nadi da će one gore da je izleće ili da joj nekako pomognu, ona se okrenula, krivudavo vratila i pala na zemlju.

On ju je ponovo stavio na prag, ovoga puta dublje. Ona je krenula napred, a zatim kao da se nečega setila, okrenula se, prošla ispod praga i ponovo pala.

To se ponovilo više puta.

Kada ju je stavio poslednji put, tužan i ožalošćen, učinilo mu se da se ona nečega plaši. Kod ulaza je bila gužva. Osim onih koje su ulazile i izlazile ne primećujući uopšte pčelu koja se kolebala, bile su tu i neke koje su stajale na jednom mestu i kao da su preteći mahale krilima. Kao da su čuvale stražu.

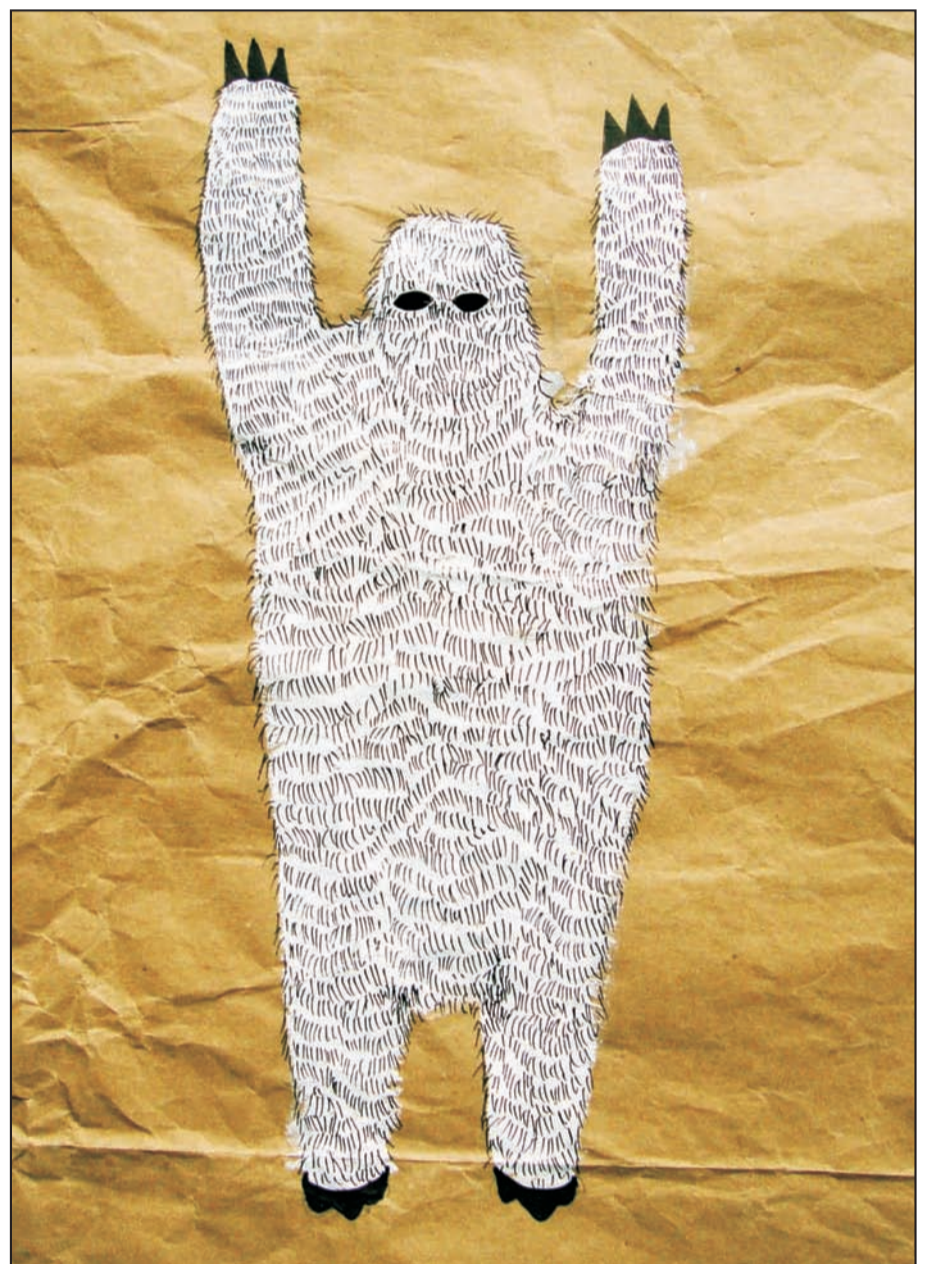
"Možda zbog njih...", pomislio je dečak. "Starica" je ponovo uzletela. On ju je gledao kako nastavlja svoje besciljno letenje, koje mu je izgledalo kao letenje deteta koje su izbacili iz kuće i koje je izgubilo put. Onda mu se učinilo da je primetio jednu nevidljivu nit koja mu se slučajno obavila oko noge, kao neki mrtav deo tela. (*Matica drži niti koje su joj potrebne, ostale kida.*)

Iz glave je nešto počelo naglo da joj niče, kao neka nit, takođe i na sredini tela, i na kraju.

Neprekidno zujanje ušlo mu je u uši, poremetilo misli, a zatim, odjednom, povukla se nekoliko metara dalje, ne prestajući s tim zujanjem.

Tada mu se samo od sebe sve razjasnilo.

"To je nepravda!" rekao je skoro glasno. Iznenada, nešto munjevito kao da ga je šćepalo za grlo i ste-

zalo polako ali bez milosti. I trava okolo samo što se nije pokidala od bola. Kasnije se neće sećati skoro ničega. Pamtiće samo to da mu je u grudima postajalo sve teže i teže. Mutan pogled kroz skramu od suza, počelo je da mu se mračni od mržnje prema gomili pčela koje su letele gore-dole, uopšte bez nekog smisla i bez osećaja krivice. Nesvesno je stezao štap koji mu se našao u ruci, kao da mu to pomaže da istrpi težinu u grudima. Kao da je to bilo poslednje sredstvo da stvari privede pravdi.

Iznenada, ruka koja je držala štap završila je pokret udarcem i začuo se prasak, kao suvi kašalj starice, da bi se zatim kao alarm oglasilo zujanje hiljada.

Malo kasnije, dečakova majka, koja je instinktivno okrenula glavu u pravcu kuće, videla je sina kako skače i pravi neke čudne pokrete, kao što se ponašaju deca posle lošeg spavanja. Kada joj je brat užasnutim glasom nešto rekao, oslobodila se ukočenosti i potrčala izbezumljeno prema detetu, ne znajući šta da čini ■

Piše: Arben Idrizi

MEĐU LIKVIDIRANIMA BIO JE I UMObOLNIK

među likvidiranim bio je i umobolnik
a pod miškom je imao pevca
i dete je nečije tuđe držao drugom rukom
i vukao je kolica gumenih točkova
konopcem vezanim oko struka
i na njima je teglio zgrčenu neku slepu bakicu

a sunce je majsko bilo
upeklo
hiljade albanskih civila srpska milicija je saterala
na jednu prostranu livadu
gde su brundali motori vojnih kamiona i autobusa
spremni da ih natovare i proteraju preko granice
one preostale terali su pešice
a bilo je nesrećnika koje je čekala gora sudbina
oficir je onda

prišao umobolnom
i uperio oružje u njega
a ovaj je zakukao
"zar ne vidiš da sam lud,
nemoj da me ubiješ"
rafal mu je naprosto prepolovio telo
a onda je jedan od milicionera
izrešetao dete i slepu bakicu
"želimo vam
ugodno putovanje"
rekoše egzekutori masi
"jeste li nas razumeli?!"
a oni su bili deca žene i starci
iznemogli od gladi izbezumljeni od straha
samo je jedan petao

skakutao
skakutao je
i ključao čaure od metaka
skakutao je
i bio ushićen idejom da je besmrtn
zatim
kada je masakr okončan jedan je milicioner uhvatio petla
stavio ga pod kofu, na čijem je dnu bila rupa
samo je petlova glava virila napolje
"hoćemo malo zabave,
razumeš?" reče organ
onda su on i drugovi pucali u petla za oplkladu
stavljajući kao ulog gomile opljačkanih stvari
ali
niko nije dobio
a petao je kukurikao da se čulo do neba
sve dok se neko nije dosetio da opali granatom iz tenka
petlovo perje
letelo je visoko visoko visoko ... ko zna kuda je sve odletelo ■

Piše: Balsor Hodža

MOJ BISEKSUALNI GRAD

Tamo postoji jedan hrast
na njemu vise
bizarne poput plastičnih plodova
figure životinja
ispunjene helijumom
Kad ih zanjše povetarac
žirafa ljubi patku
slon jaše mačku
koja je sva u plavim pegama
a gušter pupi kao zrela kruška...

Priština je grad snažnih momaka
zato je uvek u ratu sa svojom prirodom

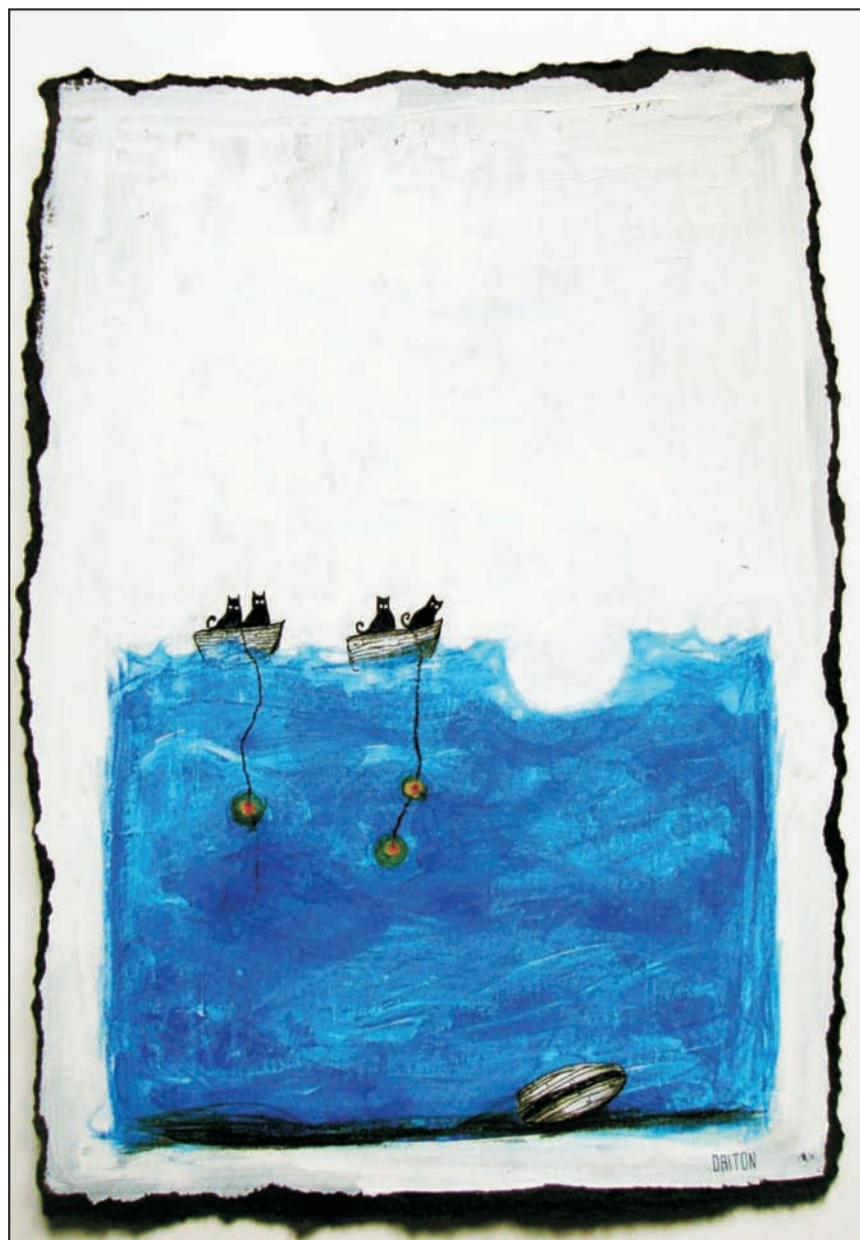
ZVERI VOLE OTADŽBINU

zveri vole otadžbinu
zveri su pravi oslobodioci
nenadmašni revolucionari
zveri prolivaju i poslednju kap krvi
za otadžbinu
zveri urlaju do promuklosti u ime otadžbine
(pas se boji da će mesec osvojiti njegovu domovinu
zato laje na njega!)
zbog otadžbine
zveri te izgrebu, zariju kandže
raspore grlo
ako nisi poneo zastavu
ne gine ti mrtvački pokrov
zveri ti isišu krv ako nisi na zboru
u pravom rovu
čim izbije rat zveri dižu u vazduh
moral pravo savest
zveri znaju da im bog prašta
sve što urade
zveri vole otadžbinu i služe joj odano
zveri su sveti oslobodioci
zato traže za nagradu svu vlast
i svo bogatstvo ■

PRIZNAJEMO MIR KAO NUŽNO ZLO

Obe strane imaju ovde svoje kuće, svoju zemlju,
svoje živote, grobove i svete hramove.
Ove i neke druge stvari čine svetim tlo i ideje
i nagone nas da se uzajamno smrtno mrzimo.
Nemamo istog boga koji bi jednako voleo obe strane.
Svejedno nikada nije bio jedan bog za sve nas.
Jedni drugima želimo da uništimo sve što posedujemo.
Nije nam stalo do ruža vode i osmeha
već samo do krvi i mržnje. Obožavamo ovu drevnu sliku
na koju prosipamo sebe kao da smo sačinjeni od uljanih boja.
Ne želimo da svako svoju dušu vidi kao oltar.
Ne želimo zemaljske ideje koje nam omogućavaju
da hodamo jedni kraj drugih na istim stazama.
Za obe strane ovo je tuđi dan, koji pripada nekom trećem.
Ovo je sada naš zoološki vrt.
Prihvatamo mir kao nužno zlo.
I čekamo da osvane naš dan ■

Preveo s albanskog Škeljzen Malići

i u što god se može zamisliti
umorili bismo se kada bismo brojali

...a u drvoredu tom kao da vidim
dobročudne dvojnike naše
dok im vetar materinski
lišće na debla nanosi
kao ukrase što zalud vise
van vremena i prostora
dodiruju se trepćući
gotovo da se grle
kao pingvini
a onda se preklope ili pripiju
ili padaju dole
na netom očišćeni pločnik ■

WAG THE DOG

Ako ne znaš šta da radiš
Napujdaj psa
Ako ti preti skandal u kancelariji
Napujdaj ga na Albaniju
Napujdaj ga na one Albance
Neka se svet bavi njima

Ako se desi u svakodnevnom životu
Da ti se stvari zapetljaju i zaglaviš u zamci
Trebalo znati gde i kako da ateriraš
I da smestiš nekom drugom
Bez pardona da udariš po njemu
Ne prezajući ni od ubistava i silovanja
Tako je Albanija odabrana da bude
sjebana
I scenario je zaista imao uspeha
Jer su Amerikanci skloni da saosećaju

koja je biseksualna
(verujem da je zapravo svaki grad
po prirodi biseksualan)
ipak drveće u ovom gradu
vredi više nego u drugim gradovima
zato što je retko
kao što su retke plave noći
Faktički sve što je lepo u ovom gradu
vrednije je nego drugde na svetu
zato što ga ima tako malo
i uklješteno je u frankenštajnovsku arhitekturu
izraslu iz silovanih snova
Ali ipak je životno
pošto je izdržalo strašne stihije
sunce premetnuto u polumesec
a onda u crvenu zvezdu
zatim u plavo UN sunce

Istrenirali su ih raniji filmovi
Kao što je bio onaj o napadu Marsovaca na zemlju
A ja sam uvek mozgao o tome šta bi trebalo uraditi
Ako bi se nekom velikom meteoru prohtelo da nas zagri
Da li bismo uzeli slobodan dan na poslu zbog tog događaja
Da ležimo na krevetu i čekamo taj veliki vatreni poljubac
Koji će nam okajati sve grehove
A Albanci valjda znaju šta treba da uradeSvejedno
Ono što želim da kažem jeste
"Da li je neko ikada čuo za neki albanski restoran?"
Niko nema pojma kao što neko pojma ni o planeti Mars
Sriči to ime slovo po slovo i opet će ispasti nezanimljivo i ništa
Pa zašto onda da se ne napujdamo na njih
Ionako je to samo film
Napujdaj na njih jer ih ne boli
Nikoga i ne zanimaju te ništarije
Napujdaj na Albaniju jebala mater svoju

Napujdaj na Albaniju
 Da se siti ismejemo u našim domovima gledajući ih na TV-u
 Skupa s našom decom
 I očinski im objasnimo
 Da je to samo šala
 Albanci u stvari i nisu tako loši
 "Ali, mama, tata, poznajete li vi nekog Albanaca?" (pitaće znatiželjno dete)
 "Ne, mislim da oni više i ne postoje" (odgovaraju pažljivi roditelji)
 A vi čitaoci da li poznajete nekog?
 (I ti što upravo čitaš ove redove, poznaješ li uopšte nekog Albanca?) ■

Preveo s albanskog Škeljzen Malići

Piše: Trina Gojani

I OVAKO SE UMIRE

...Iznenada spoznaš da si već umro, a još uvek dišeš. Zapališ još jednu cigaretu koja te podseti na sve bolove, zatim pustiš vodu iz kotlića u WC-u da s njom odu i dobre stvari koje si imao u životu. ...kako se živelo, tako se umire
 ...tvoje telo se lagano hladi, obliva te hladan znoj ... bliži ti se smrtni čas
 ...treba li da čekam neku melodiju da bih umrla?
 ...o, ne, opevaću sama svoju bol, napisaću epitaf sebi, niko bolje od mene ne poznaje moju bol
 ...uvek umireš drugačije od ostalih
 ...a umire se stalno
 ...kad dišeš
 ...kad gledaš oči koje će te brzo zaboraviti
 ...kad uzmeš papir i ne možeš odoleti potrebi za pisanjem
 ...kad ideš na nečiji pogreb
 ...kad varaš nekog
 ...kad plačeš
 ...kad se rastaješ
 ...umireš s osmehom na licu
 ...boli a osmehuješ se, jer niko ne poznaje tvoju bol kao ti
 ...umire se i časno, kada tražiš oprostaj a ne znaš kome da se obratiš
 ...umreš zaboravljen i ponižen
 ...od raznih smrti moja je najdirljivija
 ...ja sam prigrlila "svet", držala ga kraj sebe, a umirem usamljena
 ...konačno umire se i za sutrašnje sunce ■

Preveo s albanskog Škeljzen Malići

Piše: Ervina Haljlji

PROPADANJE ČOVEKA

Ako si negde za mene
 Dođi i uhvati me za ruku čoveče moj
 I reci mi da ništa ne postoji, čak ni anksioznost u meni
 I da se sve može dotaknuti, čak i bol neba
 Ako si negde za mene
 Dođi i stavi ruku na moje čelo
 I reci mi da je sve muzika
 Koja počinje i završava, onda odjekuje zauvek
 Ponekad pobegne ti neopaženo
 Ako si negde za mene
 Zašto nisi ovde kraj mene
 Da mi kažeš da čovek propada
 U sebi i u drugima ■

Preveo s albanskog Škeljzen Malići

Avni Rudaku

VELIKO I MALO

Ne brini što ti je jedna dojka veća
 One nikada nisu iste veličine
 I muška muda kao dve elipse nisu ista
 A leva hemisfera mozga veća je od desne.

Pravdu ne treba tražiti u jednakome
 Ne brini što ti je jedna noga veća
 Ili jedno uvo malo spuštено
 Jedno oko dublje u svojoj duplji
 Veće je manje
 ... manje je.

Jednakost treba da bude razložna
 Inače ti ne ginu medijska i globalna graja
 Ni blizanci nisu baš istog stasa
 Pa zašto onda hoćeš da budeš jednak po liku?
 Zašto?

Zar je baš tebi zapalo da držiš metar?
 Jesi li ti onaj koji treba da bude mera stvari?
 Najveće nije najveće,

Veće je od nekih stvari, ali je manje od drugih
 ... manje je od drugih.

Na mapi Rusija ima mnogo teritorija
 I treba li komadati Brazil zato što je tako velik?
 Prsti na ruci nisu svi jednaki
 Ni zulufi nisu ošišani ravno niti isti
 Levo nije jednako s desnim
 A ni desno s levim
 Oba imaju tendenciju za dominacijom
 Ili da se upotpune.

U sociologiji se zloupotrebljava funkcionalizam
 Zarad društvene harmonije.
 Marksizam zagovara nepomirljivost klasa
 Najveće je najmanje
 Ako nije veće od najmanjeg

Srce nije veće od mozga
 Oba nam komanduju svojom zavišću
 I srce nije veće od stomaka
 Jer nas on održava u životu.

Nauka nije veća od religije
 Koja nam obećava rođenje posle smrti
 Radio nije veći od televizije
 Zato što TV u sebi sadrži radio.

Tvoja ljubav prema majci nije veća
 Od one kojom ja volim svoju mati
 Usna koja prva zagriže veća je
 Od iznenadnog životinjskog ugriza.

Eto, dok sam mirno sedela
 Postalo je veće!
 Ali se opet smanjilo
 Kad je palo na kolena pred onim drugim
 Veličine se mogu porediti
 Kako bi inače postojalo veliko i malo
 Veće je veličanstvenije
 Ako je manje ali ima kvalitete
 Kao...

Veće od ovoga
 Je ono.
 Veće je ono što poznajemo
 Ili i ne poznajemo.
 A kada spoznamo ono drugo
 Ono postaje kao ovo što znamo
 Manje od onog drugog
 ...Od onog drugog.
 Veće je veće
 Ako ga ne zameni ono drugo
 ...Ono drugo ■

Preveo s albanskog Škeljzen Malići

